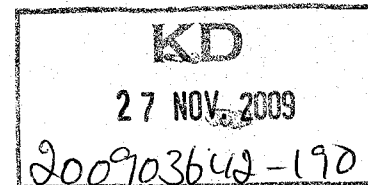

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref
200903642

Vår ref
200903018-/ILB

Dato
26.11.09

Høring - NOU 2009:18 - Rett til læring - Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet datert 22.juli 2009.

Barne- og likestillingsdepartementet har følgende merknader til NOU 2009:18:

Generelle merknader

Kjønnslikestilling

BLD er av den oppfatning at utredningen i for liten grad har et kjønnsperspektiv i spørsmål om reell tilgjengelighet til læring og tiltak for å sikre læring. Det er viktig å være oppmerksom på kjønnsstrukturelle barrierer. Norge er blant de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene blant OECD-landene, som er de land det er naturlig å sammenligne seg med. Oppvekstinstitusjonene som barnehager og skolen bidrar til denne kjønnssoialiseringen, og bruker etter Barne- og likestillingsdepartementets mening ikke i tilstrekkelig grad den mulighet som ligger i å tilrettelegge for at barn under utdanningsløpet tar valg som baserer seg på interesse og talent framfor kjønnsstereotyper.

Utfordringen er etter BLDs oppfatning ikke primært å avdekke diskriminerende praksiser, men å bli bevisstgjort om kjønnsstrukturer som hindrer respektive kjønn rett til å ta reelle valg. I utvalgets drøfting om målgruppe, gis det uttrykk for at dette kan være barn og unge som på et eller annet tidspunkt opplever å ikke ha tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Ulik tilnærming til kjønn kan bidra til at barns læringsutbytte er redusert. I vurderingen av den reelle retten til læring, må innsatsen derfor ha et kjønnsperspektiv. Spørsmålet om problematisk atferd i skolen er eksempel på behovet for kjønns spesifikk forståelse. Utvalget angir selv at om lag 75 prosent av elevene med problematisk atferd i skolen er gutter. Videre er det etter vår mening nødvendig å ha et

Postadresse	Kontoradresse	Telefon	Plan- og administrasjonsavdelingen	Saksbehandler
Postboks 8036 Dep 0030 Oslo	Akersgt. 59	22 24 90 90 Org no. 972 417 793	Telefaks 22 24 95 15	Inger-Lise Becher

kjønnsperspektiv også i innsatsen rettet mot andre grupper. For å få bedre forståelse for barnas og elevenes helhetlige behov, trengs en interseksjonell tilnærming som innebærer at ulike (diskriminerings-) grunnlag og problemområder må sees i sammenheng, og at kjønn er et av de perspektivene det er viktig å inkludere i denne sammenhengen.

Spesialpedagogikk og minoritetsspråklige barn

Barne- og likestillingsdepartementet merker seg at Midtlyngutvalget har unnlatt å problematisere forholdene rundt spesialpedagogikk og minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Det vises i NOUen (kap. 4.5) til Østbergutvalgets mandat: "Spesialpedagogiske tiltak og spesialundervisning for minoritetsspråklige er ikke nevnt særskilt i utvalgets mandat. I 2008 ble det oppnevnt et utvalg (Østbergutvalget) som skal gjennomgå barnehage-, opplærings- og utdanningstilbudet for minoritetsspråklige barn, unge og voksne, og vurdere ansvarsforhold, virkemidler og tiltak som kan sikre inkluderende og likeverdige opplærings- og utdanningstilbud. Østbergutvalget skal legge fram sin innstilling til Kunnskapsdepartementet innen 1. juni 2010. Midtlyngutvalget har derfor ikke funnet grunn til å gå i dybden i spørsmål vedrørende minoritetsspråkliges situasjon på det spesialpedagogiske området."

Hele opplæringsløpet for minoritetsspråklige ligger innenfor Østbergutvalgets mandat, men spesialpedagogiske tiltak og spesialundervisning er ikke spesifisert i mandatet. Vi er derfor usikre på om Østbergutvalget vil gå i dybden på det spesialpedagogiske området.

Det er store og viktige utfordringer som det må tas tak i når det gjelder minoritetsspråklige elever og spesialundervisning. NAFO har utviklet kartleggingsverktøy for å kunne skille mellom språkvansker og spesifikke lærevansker hos barn, unge og voksne med minoritetsspråklig bakgrunn, men det er fortsatt en lang vei å gå før hjelpeapparatet/PPT kan ta i bruk slike verktøy på en tilstrekkelig og effektiv måte. De fleste minoritetsspråklige elever med lærevansker, og deres foreldre, vil ha store utfordringer både mht språk, kjennskap til det norske samfunnet og hjelpeapparatet, kunnskap om lærevanskene osv. Det er stort behov for kompetanseheving og ressurser både i skolen, PPT og andre deler av hjelpeapparatet med hensyn til de spesielle utfordringene.

Kapittel 1 Mål, verdier og prinsipper

Forslag:

- Prinsippet om universell utforming bør også gjelde for pedagogiske metoder og virkemidler.

Barne- og likestillingsdepartementet støtter utvalget i at prinsippet om universell utforming også bør gjelde for pedagogiske metoder og virkemidler. BLD minner her om at Kunnskapsdepartementet allerede i forbindelse med Innst. o nr. 68 (2007-2008)

om ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov punkt 3.11. ble pålagt å utrede innføring av plikt til universell utforming av IKT i skole og utdanning. Vi etterlyser denne utredningen.

Kapittel 5 Førskolealder og barnehage

På s. 38 – 39 står det at man ønsker å forsterke barnehagen som læringsarena, da et godt pedagogisk tilbud i førskolealder har positive følger for senere læring for alle barn uavhengig av sosial bakgrunn. Det pekes på at barnehagen har et stort potensial for å redusere sosial ulikhet gjennom tidlig innsats og ekstra stimulering i førskolealder. Det står også at barnehagen er den viktigste inkluderings- og språkopplæringsarenaen for minoritetsspråklige barn i førskolealder. Man beskriver hvordan deltagelsen i barnehagen har økt de siste årene. Etter vår mening burde man i den forbindelse ha påpekt at barn med innvandrerbakgrunn fortsatt er underrepresentert i barnehage. Man burde ha problematisert hva som kan gjøres for å øke deres deltagelse i barnehage, da en del av disse barna har et særskilt behov for hjelp i sin språkutvikling, først og fremst for å bedre sine norskkunnskaper.

Samtidig som det er et mål å øke andel barn som går i barnehage, vil det fortsatt være en del barn med et særskilt behov for språkstimulering som av ulike årsaker ikke vil gå i barnehage. Barne- og likestillingsdepartementet mener man her burde drøftet hva slags type språkstimuleringstiltak som kunne vært satt i gang for å sikre et likeverdig pedagogisk tilbud i førskolealder, også for de som ikke går i barnehage.

I kap. 5.8.3 skriver man om språkkartlegging på helsestasjon og forsøket med Språk 4. I fotnote 62 står det at 13 kommuner har prøvd ut Språk 4. Vi ønsker å gjøre oppmerksom på at det kun er 12 kommuner som har prøvd det ut, da en av de 13 potensielle søkerkommunene ikke ønsket å delta i forsøket.

Det står videre at i Oxford Research sin evaluering av tiltaket finner man at "kartlegging av fireåringer på helsestasjon er egnet til å avdekke forsinket språkutvikling hos barn med norsk som morsmål og flerspråklige barn som snakker godt norsk, men at kartleggingsverktøyet ikke er egnet til å avdekke forsinket språkutvikling hos flerspråklige barn som snakker lite norsk". Denne setningen gir en noe skjev framstilling både av hva som kan oppnås gjennom språkkartlegging på helsestasjon, og den gir inntrykk av at verktøyet Språk 4 ikke kan brukes på barn med lite norskkunnskaper. Skal man kartlegge språkutviklingen hos barn med lite norskkunnskaper må man nødvendigvis kartlegge barnet på dets morsmål, noe som vanligvis krever tolk. Dersom man bruker tolk er det fullt mulig å bruke Språk 4 for å avdekke forsinket språkutvikling hos barn som snakker lite norsk.

Vi er positivt innstilt til at barn språkkartlegges ved treårsalder i barnehage, særlig siden formålet med språkkartleggingen er "å sikre at barnehagene oppdager *alle* barn som har behov for særskilt språkstimulering", som det står i pkt. 5.9. Vi kan se at mulighetene for en god sammenheng mellom kartlegging og tiltak særlig er til stede i

barnehagen. Dette forhindrer ikke etter vår mening at man også fortsatt kan foreta en språkkartlegging av barna på helsestasjonen som en del av 4-årskonrollen, slik som det er blitt gjort i flere år. Helsestasjonen vil bl.a. kunne fungere som et "sikkerhetsnett" ved at de kan fange opp de barna som ikke går i barnehage. Samtidig er det riktig at skal de fireåringene som viser seg å ha forsinket språkutvikling bli fulgt opp, så krever dette et godt tverretattlig samarbeid, blant annet med PPT og med barnehagen.

I kap 5.9 står det at man foreslår å innføre et krav til alle barnehager om å overføre skriftlig dokumentasjon fra barnehage til skole om barns læring og utvikling. Dette ser vi som et særdeles viktig tiltak for å kunne følge opp barn med særskilte behov inn i skolen, slik at det ikke blir et brudd i oppfølgingen i forbindelse med skolestart.

Vi ønsker også å påpeke en utfordring som særlig en del barnehager i Oslo møter, og som også statlige utdanningsmyndigheter bør engasjere seg i, særlig ut fra et integreringsmessig perspektiv. En del barnehager har inntil 100 % minoritetsspråklige barn, hvorav en mer eller mindre stor andel snakker lite norsk. Vi skulle gjerne sett at man i teksten hadde drøftet hvordan man i slike barnehager kunne sikre et likeverdig pedagogisk tilbud.

Kapittel 7 Voksenopplæring

I NOU 2009:10 Fordelingsutvalget er forholdet utdanning og fordeling drøftet, bl.a. hvordan en kan øke kompetansen til lavt utdannede voksne. Mange voksne med innvandrerbakgrunn har lite utdanning, og det er derfor viktig at en tar opp hvordan en kan tilrettelegge utdanning for denne gruppen. Vi går derfor ut fra at dette blir grundig drøftet av det utvalget som skal utrede opplæringssituasjonen for barn, unge og voksne med minoritetsbakgrunn (Østbergutvalget). Mange av voksnes barrierer for å søke utdanning gjelder uavhengig av innvandrerbakgrunn eller ikke.

Barne- og likestillingsdepartementet støtter utvalgets anbefaling om at en bør nedsette et eget utvalg for å gå gjennom voksenopplæringen jf. kap. 7 side 75. Et eventuelt utvalg må vektlegge hvordan voksenopplæringen i større grad kan bidra til sosial utjevning gjennom arbeidsdeltakelse. Førrige omfattende, offentlige utredning om voksenopplæringen ble presentert i NOU 1997:25: Ny kompetanse (Buerutvalget). Mye er endret i løpet av tolv år, og det er nå på tide å rette oppmerksomheten mot opplæring for voksne.

Kapittel 13 Tidlig innsats og forebygging

Uvalget foreslår her flere tiltak, blant disse:

- forplikte barnehage- og skoleeiere til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barns og elevers utvikling, læring og læringsmiljø
- utvikle en ressursbank med verktøy til støtte i denne oppfølgingen
- forplikte kommunene til å språkkartlegge alle barn

- innføre en "læringsbok" som skal følge barna fra barnehage til endt videregående utdanning
- gjennomføre foreldresamtaler minimum to ganger pr år
- redusere omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer i barnehage og skole

Utvalget viser til at det har vært en tendens i norsk skole til "å vente og se" i stedet for å intervenere tidlig i barnas og elevenes utvikling, og til at det i dag er en allmenn oppfatning at mange tiltak settes inn for sent. En av grunnene til dette er mangelfull kompetanse blant pedagogisk personale til å oppdage og jobbe med ulike typer av lærevansker. Utvalget argumenterer for at det er systemsvikt "[...] når manglende læring og utvikling utelukker barn og elever fra å delta i kunnskapssamfunnet" (NOU 2009: 18, side 155). Utvalget påpeker at dette særlig rammer de som ikke har foreldre med mulighet til å kompensere for svakheter i utdanningssystemet. Fra Barne- og likestillingsdepartementets perspektiv, er dette et meget viktig punkt, spesielt med tanke på mange barnevernsbarns skole- og utdanningssituasjon.

Utvalget fremhever at god og treffsikker tidlig innsats avhenger av kunnskap og forskning, og understreker at forskningen på dette feltet er mangelfull. Den forskning som foreløpig eksisterer på dette i Norge og internasjonalt viser at språklige ferdigheter barn tilegner seg allerede i førskolealderen har betydning for den senere utviklingen. Disse funnene bidrar til at tiltakene utvalget forslår "[...] bygger på at barnehager og skoler må ha en forebyggende strategi, der problemer til enhver tid søkes håndtert tidligst mulig med tanke på å stimulere og forsterke positive lærings- og utviklingsbetingelser" (NOU 2009: 18, side 156). Formålet med en denne typen tidlig innsats og forebygging er å "[...] øke sjansene for å kanalisere medfødte ressurser i positive læringssirkler". Utvalget understreker her viktigheten av mestring gjennom tiltak basert på det barnet kan, snarere enn på mangler og det som hemmer: "Tillit til egne evner og ressurser gir det beste vern og den sikreste motstandsdyktighet i møte med vanskelige oppvekstbetingelser" (NOU 2009: 18, side 156).

Utvalget slår fast at "[...] barn og unge som i dag ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, og som ikke får spesialundervisning, fortjerner mer oppmerksomhet" (NOU 2009: 18, side 157). Dette foreslår utvalget å utbedre blant annet gjennom mer systematisk kartlegging og oppfølging av elever. Videre foreslår utvalget at det etableres en ressursbank som inneholder noen av de mange gode verktøyene for kartlegging og oppfølging som allerede er i bruk i barnehager og skoler i dag.

Samtidig påpeker utvalget at utfordringene for de fleste barnehager og skoler i dag ikke ligger i selve kartleggingen, men heller i evnen og muligheten til å følge opp det eventuelle kartlegginger avdekker av ekstra behov. "Det viktigste grepet er derfor ikke mer bruk av kartleggingsverktøy, men bedre og mer konkrete oppfølgingsverktøy"

(NOU 2009: 18, side 157). Dette forutsetter et tilgjengelig og godt samarbeid med andre tjenester, blant disse PP-tjenesten.

Som et ledd i en tettere og bedre oppfølging av det enkelte barn/den enkelte elev, foreslår utvalget at det innføres en "læringsbok". Denne er tenkt å være "et felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging som følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring" (NOU 2009: 18, side 158). Læringsboka, slik denne er skissert, forutsetter at barn og elever har én lærer som har ansvaret for den helhetlige oppfølgingen av deres utvikling og læring. Slik dette tiltaket er beskrevet, gir det inntrykk av å bidra til økt arbeidsbyrde og stille høye krav til den læreren som skal følge opp hver enkelt elevs læringsbok. Det er noe uklart hvordan dette kan håndteres i praksis – blant annet hvor vidt alle elever skal ha en egen læringsbok, eller om dette kun skal gjelde elever med behov for spesiell oppfølging.

Et av utvalgsmedlemmene har fremmet særmerknader som berører uklarheter vedrørende læringsbokas funksjon, omfang og juridiske status. I tillegg uttrykkes det i denne særmerknaden bekymring over den ytterligere individualiseringen av opplæringen som et slikt tiltak kan føre med seg.

Barne- og likestillingsdepartementet finner den foreslåtte læringsboken interessant med tanke på mulighetene dette gir for kontinuitet i oppfølgingen av barns/elevs sosiale, språklige og faglige utvikling. Spesielt med tanke på barn under omsorg av barnevernet, hvor bytte av barnehage og skole kan være nødvendig i forbindelse med flytting til fosterhjem eller institusjon, kan dette være et nyttig tiltak for å bidra til større grad av kontinuitet i oppfølgingen fra barnehage/skole.

Departementet støtter samtidig noe av kritikken som fremmes gjennom særmerknaden tilknyttet dette forslaget, spesielt gjelder dette det som berører graden av individualisering av opplæringen og læringsbokas funksjon, omfang og juridiske status. Utvalget legger andre steder i utredningen vekt på at kontekstuelle forhold i stor grad spiller inn på barns og elevs utvikling og læring – "[...] forståelsen av vansker må utvikles fra at barn og elever *har* problemer til at de er *i* problemer. Oppfølging må altså ikke utelukkende rettes inn mot det enkelte barn eller den enkelte elev, men også mot læringsmiljøet som helhet" (NOU 2009: 18, side 158). Det er uklart hvor vidt læringsboka vil kunne fange opp dette.

Kapittel 14 Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

Barne- og likestillingsdepartementet har hatt en del henvendelser om alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), og vi var i kontakt med Kunnskapsdepartementet om dette i forbindelse med arbeidet med Stortingsmelding nr. 23 (2007-2008) *Språk bygger broer*.

Språkstimulering og språkopplæring for barn, unge og voksne. Vi fikk da opplyst at spørsmålet om alternativ og supplerende kommunikasjon ble vurdert av Midtlyngutvalget. Dette har vi informert om når vi har fått spørsmål om hvordan det arbeides med alternativ og supplerende kommunikasjon i statsforvaltningen.

I NOU 2009:18 Rett til læring er ASK imidlertid kun omtalt i en tabell og i et vedlegg, og det er ingen av forslagene i utredningen som spesielt gjelder ASK, eller hvor ASK er nevnt, selv om det er forslag som har betydning for opplæring på dette området. Vi ber derfor om at KD i det videre arbeidet også vurderer tiltak for å styrke opplæringen i ASK. Vi minner om bestemmelsene om ASK i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 23 (2007-2008) *Språk bygger broer* og Dokument nr. 8-72 *Styrkede rettigheter for barn, unge og voksne med kommunikasjonsvansker*.

Kapittel 15 Tilpassede og fleksible opplæringsløp

I dette kapitlet fremmer utvalget forslag for å gjøre grunnopplæringen mer tilpassningsdyktig og fleksibel. Forslagene er i stor del i tråd med tiltakene fra st.meld. nr. 44 Utdanningslinja, som ble lagt frem i juni 09. På enkelte områder foreslår imidlertid utvalget nye tiltak:

- Utvalget peker på at frafallet i yrkesfaglige utdanningsprogram ofte settes i sammenheng med at teorifagene oppleves som lite relevante for elevene. Det foreslås derfor at det utarbeides differensierte læreplaner i fellesfagene i videregående opplæring for å gjøre opplæringstilbudene mest mulig relevante.
- Utvalget peker på at praksisbaserte ordninger som innebærer avvik fra læreplanen ikke er tilstrekkelig utviklet eller formalisert, og denne type ordninger tilbys ikke ved inngangen til videregående opplæring. Det foreslås derfor å utvikle og gjøre opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgang fra grunnskole til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse.
- Utvalget peker på behovet for at sosialpedagogiske funksjonen er gjenstand for utviklingsarbeid. Det foreslås at rådgivningstjenestens sosialpedagogiske funksjon evalueres og oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver

Forskning som foreligger om ungdom som avbryter videregående viser at en andel av disse ungdommene mangler nødvendige ferdigheter og motivasjon til å gjennomføre et ordinært opplæringsløp. Mange av disse ungdommene uttrykker ønske om læring gjennom praktisk arbeid. Barne- og likestillingsdepartementet støtter derfor utvalgets forslag om å gjøre praksisbaserte opplæringstilbud med avvik fra læreplanen mer tilgjengelig allerede ved inngangen til videregående opplæring.

Kapittel 16 PP-tjenesten og Statped tettere på

Forslag:

- Statped organiseres i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetakenes regionsstruktur. Regionsentrene lovfestes.

Vi ser at blant annet synkende elevtall og behov for sammensatte tjenester har framtunget gjennomgang av dagens arbeidsdeling mellom Statped og PP-tjenesten. Barne- og likestillingsdepartementet støtter en løsning hvor Statpeds spesialiserte tjenester (lav forekomst) regionaliseres og PP-tjenesten som lokal aktør tar seg av øvrige tjenester (høy forekomst).

Barne- og likestillingsdepartementet støtter etableringen av de foreslåtte kompetanseutviklingstiltakene i PP-tjenesten (nasjonalt utviklingssenter og tidsbegrenset kompetanseutviklingsprogram). Vi forutsetter at en omlegging skjer i nær samhandling med funksjonshemmedes organisasjoner.

Barne- og likestillingsdepartementet støtter forslaget om at:

- Regionsentrenes oppgaveportefølje skal innholde spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende sammensatte lærevansker.

Forslag:

- Med bakgrunn i reduserte behov avvikles etter hvert de statlige hørselsskolene på grunnskolenivå.

BLD forutsetter at avviklingen skjer i samråd med brukerne.

Kapittel 17 Helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid

I dette kapitlet foreslår utvalget tiltak for å kunne møte behovet for sammenheng mellom ulike tjenester som ytes samtidig. Utvalget mener at kommunen må ta ansvar for at den enkelte og familien opplever at det er sammenheng mellom de tjenester de mottar, og at det er sammenheng mellom tjenester som tilbys i ulike livsfaser, mellom oppgaver som ivaretas av kommune og fylkeskommune, og de deloppgavene som ligger til det statlige nivået.

Forslag

- Bestemmelser om individuell plan (IP) hjemles i barnehageloven og opplæringsloven og at dagens særlovers bestemmelser om IP harmoniseres.
- Bestemmelsene i dagens særlover om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene

BLD ser på individuell plan som et sentralt verktøy for koordinering av tjenester, og støtter forslaget om at individuell opplæringsplan inngår som en del av den individuelle plan.

Forslag

- det innføres rett til en tjenesteyter (personlig koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester uavhengig om tjenestemottaker har individuell plan.

Koordinatorfunksjoner virker å være et sentralt virkemiddel for samordning i mange prosjektbaserte tiltak rettet mot utsatte grupper av barn, ungdom og deres familier, og flere kommuner melder om positive erfaringer med dette. I forskrift om individuell plan er det slått fast at en tjenesteyter skal ha hovedansvaret for oppfølging av tjenestemottakeren. Av ulike årsaker har mange tjenestemottakere ikke individuell plan, og er dermed ikke sikret en person som har hovedansvaret for oppfølging. Barne- og likestillingsdepartementet støtter utvalgets forslag om rett til tjenestekoordinator /personlig koordinator ved behov for langvarige og koordinerte tjenester. Vi savner imidlertid en nærmere utredning av hvilke oppgaver som bør ligge til en personlig koordinator og hvordan en slik koordinatorrolle bør organiseres og forankres for å kunne fremme helhetlig og samordnet innsats på de områder der den enkelte tjenestemottaker trenger hjelp.

Forslag

- Det må avklares hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid for de som har behov for det etter 7. trinn

BLD støtter utvalgets forslag om at det avklares hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid (etter 7.trinn) til personer som har behov for særskilt behov og støtte.

Kapittel 18 Økt kompetanse på alle nivåer

Utvalget foreslår en rekke tiltak rettet mot kompetanseheving for å styrke barnehagens og skolens evne til å skape inkluderende miljøer, dette er tiltak foreslått både innenfor de respektive grunnutdanningene og i spesifikke etter- og videreutdanningstilbud. Utvalget mener det er viktig at den helhetlige og praksisnære lærerutdanningen styrkes, og at lærerstudenter gjennom utdanningen får erfaring i å håndtere oppgaver og utfordringer som er knyttet til mangfoldet blant elever.

Behovet for mer kompetanse i barnehager og skoler foreslås møtt både gjennom en styrking av de respektive grunnutdanningene, men også gjennom ulike ressursteam som dekker ulike behov hos barna/elevene. Utvalget legger særlig vekt på skolens behov for å styrke den spesialpedagogiske kompetansen.

Også kompetansebehovet i PP-tjenesten og de spesialpedagogiske regionsentrene er diskutert av utvalget. Dette foreslås styrket gjennom etablering av et nasjonalt

utviklingscenter for PP-tjenesten og et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og dens samarbeidspartnere. Det manglende spesialpedagogiske tilbudet for samiske brukere foreslås bedret gjennom en styrking av SAED (Samisk spesialpedagogisk støtte).

Andre aktører som spiller en viktig rolle innenfor dette feltet er Statped, universitets- og høyskolesektoren, og forskningsmiljøer. Utvalget legger vekt på viktigheten av at disse ulike aktørene samarbeider og koordinerer sine tjenester, for sammen å bidra til å utvikle en best mulig kompetanse på dette feltet.

Fra Barne- og likestillingsdepartementets perspektiv, reiser utvalget i dette kapitlet viktige utfordringer og peker på hensiktsmessige tilnærminger. For å lykkes i intensjonene om tidlig innsats og forebygging, er det *avgjørende* at ansatte i barnehage og skole vet hva de skal se etter hos barn/elever, og at det finnes tilgjengelige ressurser til å møte barnas/elevens behov straks disse er identifisert både når det gjelder allmenn kvalifisering og kvalifisering med hensyn til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging.

BLD støtter styrkingen av etter- og videreutdanningstilbudene.

- Sikre bedre samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med.

Barne- og likestillingsdepartementet støtter forslaget om bedre samarbeids- og koordineringskompetanse i yrkesutdanningene. Blant annet har familier med barn med nedsatt funksjonsevne savnet en bedre koordinering av tjenestene. I tillegg til individuell plan/koordinator vil også fokus på samarbeid i yrkesutdanningene være et viktig bidrag for å sikre nødvendig koordinering av tjenestene.

- Utvalget foreslår at det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren

BLD støtter forslaget om at det legges til rette for forpliktende samarbeid mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren

- Forskningen knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er derfor behov for å heve kvalitetene på denne forskningen, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og praksis styrkes. Dette bør skje innenfor *Utdanning 2020*.

BLD støtter forslaget om styrking av forskningen på området ekstra tilrettelegging i opplæringen. Evalueringer av utdanningssektoren beskriver et fragmentert forskningsfelt med varierende kvalitet. BLD støtter utvalgets forslag om at satsingen

skjer innenfor *Utdanning 2020*. Se også merknad om alternativ og supplerende kommunikasjon under kapittel 14.

Vi gjør avslutningsvis oppmerksom på at Diskrimineringslovutvalget i NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern har anbefalt likestillingsloven § 7 om at læremidler skal bygge på likestilling mellom kjønnene, blir videreført. Utvalget forslår imidlertid at det blir foretatt en samlet vurdering av reglene om læremidler (likestillingsloven § 7 og reglene i utdanningslovene), og om kravet om at læremidler skal bygge på likeverd bør utvides til andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn. Det vises til punkt 17.3.2 i denne utredningen. Utvalget forslår også at en slik utredning bør omfatte spørsmål om en særskilt aktivitetsplikt for utdanningsinstitusjoner, og forholdet til skolelovgivningen.

Med hilsen

Lars Audun Granth (e.f.)

Inger-Lise Becher